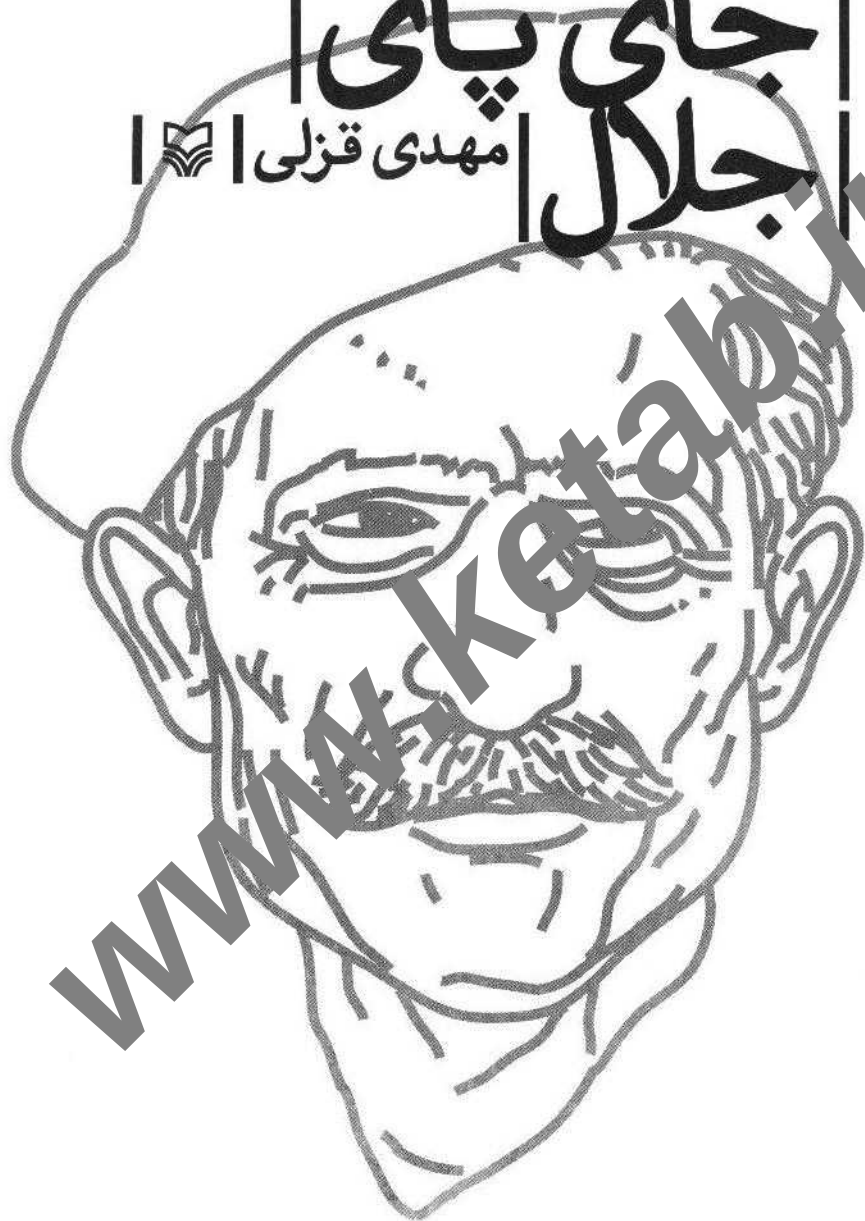

جای پای

مهدی قزلی

جلال

انتشارات سورمهه (وابسته به خبرگزاری مهر)

روزه
جای پای جلال

خبرگزاری مهر

نویسنده: مهدی قزلی
موضوع: جلد سنانای نوریختی

تألیف و تصحیف: سپهر
چاپ: ۱۳۹۳
تعداد نسخه: ۲۵
شماره ثبت: ۹۷۸-۶۰۰-۱۷۵-۱
تولید: ۱۳۹۲
نشر: چاپ نوشتاری است و اجازه‌ی رسمی از ناشر است.

سرشناسی: مهدی قزلی، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور: جای پای جلال / نویسنده: مهدی قزلی
! [برای انتشارات رسانه مهر (وابسته به خبرگزاری مهر)]
مشخصات نشر: تهران شرکت انتشارات سورمهه مهر، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۳۱۶ ص.
ISBN: 978-600-175-692-4
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: قزلی، مهدی، ۱۳۵۹- --- سفرها
موضوع: قزلی، مهدی، ۱۳۵۹- --- خاطرات
موضوع: آل احمد، جلال، ۱۳۰۲- ۱۳۴۸.
موضوع: سفرنامه‌ها
شناسه افزوده: سازمان تبلیغات اسلامی. حوزه هنری
(تهران)
شناسه افزوده: شرکت انتشارات سورمهه مهر
رده بندی کنگره: ۱۳۹۲ ج ۲ / ۸۳ / PIR۸۲۵۷
رده بندی دیویی: ۳۶۲ / ۸۵۸
شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۸۵۷۲۲

نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان رشت، پلاک ۲۳
سندوق پستی: ۱۱۴۴-۱۵۸۱۵
تلفن: ۶۱۹۴۴
تلفن مرکز پخش: (پنج خط) ۶۶۴۶۰۹۹۳ فکس: ۶۶۴۶۹۹۵۴
www.soromeh.ir

فهرست

مقدمه / ۷

سفر اول / مومیایی در میان کویر / ۱۱

سفر دوم / بهری نشسته بر حاشیه کویر / ۴۱

سفر سوم / نفت درین جزیره دنیا / ۸۳

سفر چهارم / شهر سر جلال / ۱۲۳

سفر پنجم / تشیع در مشهد ادهال / ۱۶۵

سفر ششم / اورازان زنده باقی ماند / ۱۸۷

سفر هفتم / استان آب و نفت جنگ / ۲۱۱

سفر هشتم / سرزمین ریشه ها / ۲۶۳

پیش‌گفتار

آل‌احمد نام پرآزمایی در ایران معاصر است؛ چه کسی عابر خیابان‌های جنوبی میدان تحریر تهران باشد و از مقابل همان دبیرستان معروف خیابان باغ فردوس بگذرد، چه در سرمای تابستان و سرمای زمستان با اتومبیلش از روی آسفالتهای خیابان انقلاب، کتاب‌های جلال را در جلدهای قدیمی یا تازه ببیند. آل‌احمد پیش‌گفته‌ها را در آن چنان که می‌نویسند او پیش‌گام خلق واژه‌های غرب‌زدگی و عالم است و کتاب‌هایش در همان دهه‌های چهل به انگلیسی و فرانسه برگردانده شد و... زندگی او به تعبیر سیمین دانشور: «به ماجرا یا حادثه‌ای پی‌برده از آن سر خوردن و رها کردنش که خود غالباً به حادثه‌ای انجامیده است؛ آن گاه خلق حادثه‌ای تازه یا به استقبال ماجرای نوشتافتن.»

آل‌احمد به همین میزان شهرت، مهجور و نامطبوع نیز هست، که چه بسیارند کسانی که تیغ تیز به رویش آخته‌اند و او را بی‌سواد و بی‌اطلاع و تاریخ‌ندان خوانده‌اند و می‌خوانند، و تا همین امروز هم دست از کار نکشیده و نمی‌کشند. در مقابل، انتشار صدها مقاله و پایان‌نامه و کتاب، درباره‌ی آرا و داستان‌ها و اندیشه‌های او، گواهی بی‌بدیلی است برای نشان

دادن حجم گسترده تأثیرگذاری او در فرهنگ این دیار.

در محور این بازخوانی‌ها، آنچه بیش از همه خودنمایی می‌کند، پرداختن به اثر سترگ او، غرب‌زدگی، است؛ حتی اگر کسانی سنگی بر گوری را بهانه کنند و آن را پایان اسطوره آل احمد بنامند (کتابی که در ۱۳۴۲ نوشته شده و دست‌کم خسی در میقات، که سالی بعدتر نوشته شده نشانه بطلان سمت‌گیری‌های آن متن و تحول نویسنده‌اش بود). از غرب‌زدگی گذشته، که واکنش‌های روشن‌فکری جدید به‌عمد حول محور آن است، به‌ندرت درباره اثر مهم دیگر آل احمد، در خدمت و خدمت‌ش، بحث شده است. در این اثر، آل احمد با استفاده از تئوریت‌های شخصی و مکتوبات دیگران و اطلاعات موجود، طرح بیماری غرب‌زدگی را مبسوط و مستدل دنبال کرده است. تحلیل و بررسی داستان‌ها، صرف دوم اهمیت قرار می‌گیرد، که مرکز اصلی در این کار بازخوانی بی‌انظاری آرای جلال در باب موضوعات مختلف، بر اساس داستان‌های دوست، بخش سوم، بیشتر رویکردی فرهنگ‌نگارانه و محتوایی دارد، و البته که کم‌حجم‌تر از دو سرفصل فوق است؛ آل احمد نویسنده‌ای است که به‌عرصه پژوهش اجتماعی نیز وارد شده و گام‌های او، که به‌جای بسیاری از برای ثبت و ضبط مسائل فرهنگی مناطق آشنا برمی‌گردد، عظیم‌تر از آن است، که به‌نوعی زادگاه او تعریف می‌شود، ایجاد زمینه‌ای مناسب برای طرح پژوهش اجتماعی در ایران است. در این گونه از بررسی‌ها، جلال به‌مثابه یک قوم‌شناس، مردم‌شناس، زبان‌شناس، یا سیاحت‌گر ایرانی تحلیل، و نکاتی از آن توصیف می‌شود. او در این باره می‌نویسد: «پس از نشر پنج تک‌نگاری، ایشان [مؤسسه تحقیقات اجتماعی] شکده ادبیات دانشگاه تهران] را ترک گفتم؛ چرا که دیدم می‌خواهند از آن تک‌نگاری‌ها متاعی بسازند برای عرضه‌داشت به فرنگی و ناچار هم به معیارهای او - و من این‌کاره نبودم؛ چرا که غرضم از چنان کاری

از نو شناختن خویش بود و ارزیابی مجدد از محیط بومی، و هم به معیارهای خودی.» این گفته نشان می‌دهد که اولاً آل‌احمد با موضوع یا مقوله مردم‌شناسی فرهنگی آشنایی داشته، ثانیاً از سنجش این مقوله با معیارها و سنجه‌های غربی ناراضی بوده، و ثالثاً (و مهم‌تر از همه) دنیای ایجاد زیرساخت‌هایی معرفتی - پژوهشی برای شکل‌گیری قوم‌شناسی بومی بوده و نامش را تک‌نگاری می‌گذارد.

این‌ها نشان می‌دهد که راه رفته آل‌احمد را باید بارها و بارها پیمود تا بتوان تاریخ و تحولات اجتماعی ایران را گسترش داد، و چه بهتر که این کار در پانزده سال رخ بدهد، و سفرنامه‌نویسی دیگری، با اتکا به همان نوشته‌های پانزده سال افته‌ها، بار دیگر پای در ره نهد، و پس از چندین دهه، همهٔ وقایع ما را دوباره به نظاره نشیند. در حاشیهٔ این بازخوانی تجربی و عینی است که می‌توان تغییر و تحولات اجتماعی و فرهنگی و اقتصادی را نشان داد، و از زبان درستی و نادرستی تحلیل‌های پیش‌تر ارائه‌شده آگاه شد. بدین روش روزنامه‌نگاری تحقیقی را غنا و تعمیق بخشید.

جای پای جلال، که اولین اثر انتشارات رسانه مهر به شمار می‌رود، دربرگیرندهٔ این تک‌نگاری‌هاست، که طی سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ خبرگزاری مهر منتشر شده‌اند. این اثر به شکل مستقیم و امدار تلاش می‌کند نویسندهٔ محترم آن و همکاری مردم و مدیرانی است که در این مسیر یاری کرده‌اند. انتشار جای پای جلال مرهون تلاش‌ها و توجه مدیرعامل انتشارات، انتشارات سوره مهر، همکاران سخت‌کوش ایشان، و همچنین پیگیری‌های مجدانهٔ روابط عمومی خبرگزاری مهر و همکاری گروه فرهنگ و ادب این خبرگزاری است. جا دارد در اینجا از آن‌ها سپاسگزاری شود.